

Kommunstyrelseförvaltningen

Dnr :

**Delårsrapport augusti 2016, Bollebygds kommun**

## Innehållsförteckning:

<b><u>1. SAMMANFATTNING</u></b> .....	<b>3</b>
<b><u>2. OMVÄRLD</u></b> .....	<b>4</b>
<b><u>3. VERKSAMHETEN I BOLLEBYGDS KOMMUN</u></b> .....	<b>4</b>
<b><u>4. UPPFÖLJNING AV NÄMNDERNAS MÅL OCH NYCKELTAL</u></b> .....	<b>6</b>
4.1 ÖKAT ARBETSDELTAGANDE	6
4.2 TRYGGA OCH GODA UPPVÄXTVILLKOR	9
4.3 ÅLDSPANDE MED LIVSKVALITET	10
4.4 HÅLLBAR LIVSMILJÖ	12
4.5 GOD EKONOMISK HUSHÅLLNING	14
4.6 SAMMANSTÄLLNING PROGNOSE FÖR MÅLUPPFYLLELSE	16
4.7 KOMMUNSTYRELSENS SAMLADE BEDÖMNING AV MÅLUPPFYLLELSEN	17
4.8 NYCKELTAL	17
4.9 UTREDNINGSSUPPDRAG	18
<b><u>5. PRESTATIONER</u></b> .....	<b>19</b>
<b><u>6. EKONOMI</u></b> .....	<b>20</b>
6.1 BOLLEBYGDS KOMMUNS ÖVERGRIPANDE EKONOMISKA UTVECKLING	20
6.2 BUDGET PER NÄMND	23
6.3 DRIFTREDOVISNING	24
6.4 RÄKENSKAPER	26
6.5 REDOVISNINGSPRINCIPER	32
6.6 INVESTERINGAR	34
<b><u>7. PERSONAL</u></b> .....	<b>38</b>
7.1 PERSONALSTATISTIK	38
7.2 KOMPETENSFÖRSÖRJNING	38
7.3 MÅNGFALD OCH JÄMSTÄLLDHET	39
7.4 ARBETSMILJÖ OCH HÄLSA	39
<b><u>8. INTERNKONTROLL</u></b> .....	<b>40</b>
8.1 ÖVERSIKT	40
8.2 BILDNINGS- OCH OMSORGSNÄMNDEN	40
8.2 SAMHÄLLSBYGGNADSNÄMNDEN	40
8.2 KOMMUNSTYRELSEN	40
<b><u>9. REVISIONSBERÄTTELSE</u></b> .....	<b>41</b>

## 1. Sammanfattning

Enligt lagen om kommunal redovisning ska varje kommun lämna minst en delårsrapport varje år. Detta är årets första – och enda – delårsrapport och gäller perioden januari-augusti. Den är kommunstyrelsens rapport till kommunfullmäktige. Det finns tre nämnder i kommunen som också lämnar var sin delårsrapport: bildnings- och omsorgsnämnden, samhällsbyggnads-nämnden och kommunstyrelsen.

Av de totalt 16 målen som angavs i budgeten förväntas i nuläget 9 att uppnås under året, 4 delvis samt 3 inte uppnås. Det ger en måluppfyllelse på 56 %, eller 81% om man även räknar in de som delvis uppnås.

I budget för 2016 gav kommunfullmäktige fem utredningsuppdrag till nämnderna. Dessa redovisas slutligen i årsredovisningen.

Det ekonomiska resultatet för perioden är ett överskott med 36,9 miljoner kr (mnkr). vilket är drygt 11 mnkr bättre än motsvarande resultat 2015.

De sista fyra månaderna är ”dyrare” än perioden till och med augusti, till exempel får löne-påslagen full effekt under perioden september -december. Därför är resultatet per augusti i regel bättre än årsresultatet. I nuläget är prognosen för 2016 ett resultat på 26,0 mnkr vilket är 5,6 mnkr bättre än budget och 4,7 mnkr bättre än 2015 års resultat.

Under perioden har nettokostnaderna ökat med 4,7 % jämfört med samma period föregående år. Samtidigt har skatteintäkterna och de generella statsbidragen ökat med 8,0 %.

Personalkostnaderna har ökat under perioden med 10,8 %. Antalet tillsvidareanställda har ökat med 47 personer till 559. Ett flertal av de nyanställda täcks av statsbidrag från t ex Migrations-verket samt statsbidrag inom skola och äldreomsorg.

När det gäller sjukfrånvaron har den under perioden januari-augusti ökat för kommunen totalt, från 6,8 % 2015 till 8,2 % 2016. Ökningen är större för män än för kvinnor. Det är framförallt den längre sjukfrånvaron som har ökat.

Investeringarna har hittills uppgått till 59,0 mnkr och några nya lån har inte tagits under året. Det positiva resultatet 2015 och 2016 har inneburit att likviditeten legat på en hög nivå, runt 40-50 mnkr. I slutet på året förväntas Bollebygds skolan slutföras vilket innebär en del stora utbetalningar, sannolikt kommer därför en del av låneutrymmet behöva nyttjas före årsskiftet.

## **2. Omvärld**

Den svenska ekonomin utvecklades mycket starkt ifjol. Under första halvåret i år har utvecklingen varit mer dämpad. Förutsättningarna för svensk ekonomi ser trots det fortsatt gynnsamma ut. Den svenska ekonomin beräknas fortsätta att utvecklas betydligt starkare än ekonomin i många andra länder. Anledningen är en fortsatt stark utveckling av inhemsk efterfrågan. En försvagad krona tillsammans med en förbättrad tillväxt i omvärlden innebär också att exporten väntas få bättre fart framöver. Högkonjunkturen i svensk ekonomi förstärks därmed nästa år.

Sedan föregående skatteunderlagsprognos har bedömningen av antalet asylsökande påtagligt sänkts. Migrationsverket räknar nu med 34 500 asylsökande i år. Det kan jämföras med 100 000 i föregående skatteunderlagsprognos. Även mängden asylsökande för efterföljande år har justerats ned jämfört med tidigare bedömningar. Därtill ska läggas att en betydande neddragning skett i bedömningen av antalet ensamkommande flyktingbarn.

Trots en stark utveckling på arbetsmarknaden har löneutvecklingen varit dämpad under inledningen av 2016. Detta har inneburit att prognoserna för skatteintäkterna nedreviderats 2016 – 2019.

Regeringen har presenterat sin budget för 2017, de poster som främst berör kommunerna är mer resurser till välfärden, totalt 7,7 miljarder där Bollebygds del är 3,8 miljoner. Dessa extra medel var kända sedan tidigare och ingår redan i 2017 års budget. Andra satsningar gäller medel till lovskola, en "läsa skriva räkna-garanti" samt förstärkning till Komvux.

### **3. Verksamheten i Bollebygds kommun**

Enligt lagen om kommunal redovisning ska varje kommun lämna minst en delårsrapport varje år. Detta är årets första – och enda – delårsrapport och gäller perioden januari-augusti. Den är kommunstyrelsens rapport till kommunfullmäktige. Det finns tre nämnder i kommunen som också lämnar var sin delårsrapport: bildnings- och omsorgsnämnden, samhällsbyggnads-nämnden och kommunstyrelsen. Dessa innehåller mer av fördjupning. Kommunen utgörs av Bollebygds, Olsfors, Hultafors och Töllsjös tätorter samt kringliggande landsbygd. Den siste juli bodde här 9 018 invånare. Befolkningen växer starkt. Sedan årsskiftet har antalet ökat med 219 stycken, vilket motsvarar 2,5 %. Procentuellt är det en mycket hög siffra. För januari-juni var den högst i hela landet. Intresset för att flytta hit är stort och för att möta det så arrangerades en Bo i Bollebygd-dag i början av september. Flera bostadsområden har färdigställts och flera är under exploatering. Den stora expansionen ställer också krav på kommunen.

För kommunens egna verksamheter är det svårt att hitta lokaler och bostäder till brukare. Exploateringsverksamheten har haft svårt att hinna med på ett bra sätt. Invånarna i kommunen pendlar i mycket stor utsträckning, främst till Göteborg 38 kilometer bort. En ny station med pendeltåg på den planerade höghastighetsbanan mellan Göteborg, Borås och vidare till Stockholm har kommunen arbetat för länge. När Sverigeförhandlingen presenterade sitt förslag till stationslägen den 1 februari fanns dock inte Bollebygd med. Planeringen fortsätter dock, ihop med bl.a. Ulricehamn som inte heller fick någon station i detta förslag. Än så länge finns inga politiska beslut fattade.

Kommunen lanserade sin nya webbplats den 28 april efter ett omfattande planerings- och projektarbete. Den nya webbplatsen är modern till sin struktur och form och kommunen har fått mycket positiv respons från allmänheten.

IT-verksamheten har genomfört en mycket stor omställning av kommunens grundläggande IT-plattform Efter omfattande förberedelser, driftsattes den nya IT-plattformen helgen innan påskveckan. IT-plattformen är marknadsanpassad för att passa kommunens verksamhets-tillämpningar och nya mobila arbetssätt men också standardiserad för att inbjuda möjligheter att kostnadseffektivt köpa in externa tjänster/konsulter för drift och support. Kommunen har istället för att bygga upp en stor egen IT-organisation, snabbt växlat över till ett multi-sourcing koncept, där i dagsläget ett tiotal olika leverantörer hanterar mycket av helheten.

Under våren har PWC på uppdrag av kommunens revisorer genomfört en granskning kring kommunens exploateringar i allmänhet och projekt Bergadalen i synnerhet. Resultatet av granskningen pekar på ett antal förbättringsområden och rekommendationer. Granskningens resultat kommer att ligga till grund för ett genomgående förbättringsarbete.

Kommunen har under året förvärvat det så kallade Gula Huset och Stationshuset, som båda finns centralt i Bollebygd. För närvarande pågår arbete med att iordningsställa fastigheterna för främst verksamhet inom bildnings- och omsorgsnämnden.

Samhällsbyggnadsförvaltningen har ansökt om ett tillfälligt bygglov för att uppföra en modulbyggnad intill Lokes väg, samma plats där förskolan Frejagården tidigare var placerad. Syftet är att bedriva verksamhet för ensamkommande barn i form av ett HVB-hem för vård eller boende. Bygglovet kommer att hanteras i jävsnämnden.

I Lärarnas Riksförbunds rapport, Lika tillgång till lika utbildning, har offentlig skolstatistik och lönestatistik sammanställts för att jämföra hur bra skolan är i Sveriges kommuner. Bollebygd hamnar där på sjunde plats i landet och en andra plats i länet. Lärarförbundet har också gjort en undersökning, med delvis andra mått, och där placerar sig Bollebygd på plats 66 i landet. Det är andra bästa i Sjuhärad.

### **Väsentliga händelser som inträffat efter delårsperiodens slut**

Kommunstyrelsen beslutade vid sitt sammanträde den 12 september att köpa en konstgräsplan av IF Olsfors. Köpet är en följd av att kommunen tidigare gått i borgen för föreningen. IF Olsfors har inte klarat att betala räntor eller amorteringar på det lån man har haft till sin bank. Kommunstyrelsen beslutade därmed att köpa och överta driften av föreningens konstgräsplan i Olsfors. Köpeskillingen blev 3,8 miljoner vilket motsvarar föreningens lånesumma. Ekonomiskt blir följden att kommunens borgen för föreningen upphör och konstgräsplanen förs in bland tillgångarna och därefter skrivs av.

Kommunen har bytt entreprenör för hämtning av hushållsavfall. Den nya entreprenören tog över driften den 5 september. Förändringen har haft stor påverkan på förvaltningens tekniska kundtjänst. I samband med nya avtalet byts även plastpåsen för matavfall ut mot en biopåse.

## 4. Uppföljning av nämndernas mål och nyckeltal

### 4.1 Ökat arbetsdeltagande

Kommunen ska senast 2018 vara bland de 50 kommuner som rankas högst i Svenskt näringslivs ranking av lokalt företagsklimat. I ranking 2016 ska kommunens placering i Svenskt näringsliv vara plats 100 eller bättre.

#### Insatser

Under första halvåret 2016 har kommunens näringslivschef tillsammans med kommunstyrelsens arbetsutskott och kommunchef bjudit in till företagsfrukostar samt varit på ett antal företagsbesök. Det har även etablerats ett forum där kommunstyrelsens arbetsutskott tillsammans med kommunchef och näringslivschef kontinuerligt möter samtliga företagsorganisationer i kommunen. Kommunen har även anordnat ett antal arrangemang tillsammans med företagorganisationerna i Bollebygd. Här kan nämnas tillväxtprojekt med Connect och Almi (vilka erbjuder rådgivning och lån i alla företagsfaserna). Näringslivschefen har även arrangerat en träff med starta eget-information för nyföretagande. Där gavs information från våra lokala banker, Skatteverket, länsförsäkringar och nyföretagarcentrum.

#### Måluppfyllelse

Bollebygds kommun har klättrat 67 platser i Svenskt näringslivs ranking, och ligger nu på plats 120 i Sverige. Målet är delvis uppnått.

#### Uppföljning, utvärdering och analys

Bollebygds kommun kommer fortsätta att arbeta i nuvarande riktning med tydliga mål för att förbättra företagsklimatet vilket skapar tydlighet både i den egna organisationen och mot företagen.

Medarbetare ska ha relevant utbildning och behörighet.



## Insatser

Bildnings- och omsorgsnämnden redogör för detta i årsrapporten.

## Måluppfyllelse

Måluppfyllelse och analys redovisas i årsredovisningen. I nuläget är bildnings- och omsorgsnämndens prognos att målet kommer att uppnås.

Personer inom nämndens verksamhetsområden ska ges möjlighet till att prova meningsfull sysselsättning i arbetslivet.

## Insatser

Arbetsmarknadsenheten, som tillhör individ- och familjeomsorgen, är under utveckling och utökning. Under våren 2016 har enheten haft 49 personer inskrivna.

Tabell 1.

Typ av insats	Antal personer
Inskrivna på AME	49 personer + 2 på väg in
Kom In	38 personer varav 23 inskrivna på AME
Aktiv Hälsa	25 deltagare
Ny Kraft	9 deltagare
Framsteget	0
Sökverkstån	2 deltagare
Trygghetsanställningar	2 personer
Nystartsjobb	1 person
Praktikplatser	1 fullgjord. 3 avhopp. 0 pågående. En planerad språkpraktik under hösten

## Måluppfyllelse

Ja, målet är uppnått

## Uppföljning, utvärdering och analys

Den form och karaktär som Arbetsmarknadsenheten (AME) i Bollebygds kommun har idag är relativt ny. Kommunen har tidigare erfarenhet av att arbeta med Samordningsförbundets projekt och har därmed inte haft många andra insatser, som kommunen själv ägt eller kunnat styra över. Under våren har man arbetat för att utveckla andra verksamheter inom AME och man har varit runt och spridit information inom olika verksamheter inom kommunen samt deltagit på företagsfrukost. Under hösten utökas AME med en handläggare genom medverkan i projektet POINT<sup>1</sup>. Detta har inneburit att enheten aktivt har kunnat rekrytera handläggare med tidigare erfarenhet inom området och därmed stärkt ytterligare utveckling och tydliggjort kvalitetssäkring av insatsen.

Inom daglig verksamhet har det under våren funnits en servicegrupp, som utfört arbetsuppgifter av vaktmästarkaraktär. Då flera av brukarna kommer att ägna sig åt andra saker under hösten kommer gruppen att vara vilande. Man arbetar inom enheten för att finna externa praktikplatser för sina brukare. I dagsläget har tre brukare sin dagliga verksamhet helt eller delvis på externa företag. Dock har det varit svårt att få till ett samarbete utanför förvaltningen i kommunen.

Samtliga verksamheter har tagit emot praktikanter från olika utbildningar och feriepraktikanter. Att ta emot praktikanter har inneburit en kompetensutveckling i verksamheten samt reflektion över arbetssätt hos enskilda, arbetsgrupp och arbetsledning.

Andelen hushåll och företag med möjlighet till bredband med minst 100 Mbit/s ska uppgå till minst 40 procent vid utgången av 2016 (2013, 11 procent).

---

<sup>1</sup> POINT - Påverkan, Offentligt, Ideellt och Näringsliv Tillsammans

Projektet ska underlätta övergång till arbete för kvinnor och män, i Sjuhärad, som står särskilt långt ifrån arbetsmarknaden, är mellan 15-64 år och som har utländsk bakgrund och/eller funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.

### **Insatser**

De första kunderna, i Bollebygd centrum, fick fiberanslutning den 4 augusti i år. Målet mäter dock andel hushåll och företag med möjlighet till bredband. Kommunen kommer redan under 2017 att nå en tillgång på ca 65 procent förutsatt att tidplanen följs. Utbyggnaden i tätorterna genomförs under 2016.

I Bollebygds tätort bor cirka 4 200 personer. I Hultafors bor cirka 300 personer, i Olsfors cirka 650 personer och i Töllsjö cirka 350 personer. Totalt i kommunen finns drygt 9 000 invånare.

Då Bollebygds tätort är först ut med fiber så uppnås målet, dvs drygt 40 procent av hushållen/företagen kommer att ha möjlighet till bredband om minst 100 Mbit/s. Arbetet med fibrering kommer att påbörjas under hösten i de andra orterna.

Företaget Eltel – Zitius som har projekterat fiber till alla hus i tätort i Bollebygds kommun, har nu också gått ut med en intresseanmälan till alla utanför tätort i Bollebygd. Man vänder sig till alla som anmält intresse på fibertillalla.se. Zitius har sökt landsbygdsbidrag (hos Länsstyrelsen) för hela kommunen (landsbygden). Arbetet pågår med att få fler att fylla i en intresseblankett för fiber under projektnamnet "Fiber till alla". Ansökan är under behandling och beslut om tilldelning väntas senare i höst.

Ett avtal har tecknats med Lerums kommun avseende köp av tjänsten bredbandssamordnare om ca 8-10 timmar/vecka.

### **Måluppfyllelse/prognos för måluppfyllelse**

Målet uppnås.

### **Analys**

I Bollebygds tätort bor över 40 procent av kommunens invånare. Då Bollebygd tätort är först ut med ljus i fibern så uppnås målet, dvs drygt 40 procent av hushållen/företagen kommer att ha möjlighet till bredband om minst 100 Mbit/s.

## Möjligheterna för pendling till och från Bollebygd ska utvecklas.

### Insatser

En station i kommunen skulle förbättra pendlingsmöjligheterna avsevärt och möjliggöra en stor inflyttning av nya invånare, men kommunen blev inte inbjuden till förhandling om station och bostadsutbyggnad i den sk. "Sverigeförhandlingen". Kommunen arbetar därför för att påverka genom Västra Götalandsregionen. Planeringen utgår från att ett framtida stationsläge inte ska försvåras samt att studera ett resecentrum.

Senast den sista december 2017 ska Sverigeförhandlingens förhandlare lägga fram sin slutrapport, som ska utgöra underlag för regeringens beslut om höghastighetsbanan.

Med fler järnvägsspår mellan Göteborg och Borås kan fler pendla till jobb eller studier. Bättre förutsättning för pendling skapar möjlighet för människor att kunna bo i ett större område längs sträckan. Fler kan åka tåg vilket minskar trängseln på riksväg 40. Kommunen arbetar i dialogen med Västtrafik för en ökning av turtätheten och busslinjer.

Bollebygds kommun växer just nu snabbast i hela Sverige och efterfrågan på bostäder är stor. För att fler ska kunna leva ett gott liv här krävs fler bostäder och att det blir enklare att resa i vardagen. Västra Götalandsregionen - i samverkan med kommunerna Göteborg, Mölndal, Härryda, Bollebygd, Borås, Ulricehamn - arbetar för detta tillsammans. Tillsammans med Härryda och Marks kommuner har Bollebygd 2014 antagit en utvecklingsplan för ett nytt stationsläge, förbättrad infrastruktur och möjlig bostadsutbyggnad i närhet av stationen.

Förvaltningen arbetar även för att skapa förutsättningar för ett ökat cyklande genom bland annat förbättrade förutsättningar för cyklister för att få fler att välja cykeln istället för bilen, speciellt på korta sträckor. Översyn av felande länkar i gång- och cykelvägnätet görs med tyngdpunkt ned mot centrum, station samt skola. Kommunen har också ansökt om medel för medfinansiering av nya cykelvägar både utmed det statliga vägnätet och kommunala gator.

### Måluppfyllelse/prognos för måluppfyllelse

Målet uppnås delvis.

### Analys

Möjligheterna har inte utvecklats, men arbete pågår inom förvaltningen utifrån att underlätta att ta sig till och från tåg/kollektivtrafik vilket ligger i linje med målet. Arbete pågår även i olika nätverk utifrån målet att tillskapa en förbättrad regiontrafik.

## 4.2 Trygga och goda uppväxtvillkor

Alla elever är behöriga till gymnasieskolan

### Insatser

En genomgång av insatserna redovisas i nämndens delårsrapport.

### Måluppfyllelse

Av de som gick ut årskurs 9 i våras var det sex elever som inte var behöriga till gymnasiet. Tre av dessa har fått börja på individuellt program på gymnasiet och tre stycken finns inom kommunens eget program.

Målet är delvis uppnått.

### Analys

Det var 87 elever som slutade vårterminen i årskurs 9 och deras medelpoäng var 227,6. (Vårterminen 2015 var medelpoängen 226,0.) Behörigheten till gymnasiet är 93,1 %, varav flickor 94,7 % och pojkar 91,8 %. Det var 81% av eleverna som hade godkänt i samtliga ämnen – 87 % av flickorna och 75 % av pojkarna.

Skolverket tar fram modellberäknade värden varje år, de så kallade SALSA-värdena. Dessa anger vad varje skola i landet "borde ha" i meritvärden och vilken andel som "bör" nå kunskapskraven, med hänsyn till bl.a. föräldrarnas utbildningsbakgrund. För 2016 finns inga siffror ännu. Men för perioden 2010-2015 är elevernas meritvärden bättre än det förväntade för två av sex år, varav 2015 var ett av de "bättre" åren. När det

gäller förväntad andel som når kunskapskraven så är elevernas resultat bättre än, eller likvärdiga med, det förväntade i fem av de sex senaste åren.

Med fokus på barnets hälsa, lärande och trygghet ska samverkan mellan olika verksamheter utvecklas och förbättras

### Hur ska målet nås

Inom kommunen ska det skapas en gemensam samsyn och möten ska ske över verksamhets-gränser både generellt och kring enskilda barn och unga i behov av stöd. Ett barn/ungdom som är i behov av sammansatt stöd möter ofta många olika människor i olika yrkesroller. Det är inte självklart att dessa träffas, utbyter information och skapar en gemensam bild av situationen och vilka insatser som behövs, trots att det skulle gagna barnet/ungdomen. För barnet/den unge är det en rättighet att mötas med resurser utifrån sina behov. Möten kring enskilda barn och unga ska dokumenteras i en SIP, samordnad individuell plan. Gemensam uppföljning ska ske så länge det är till gagn för barnet, den unge och familjen. Målgruppen är barn och unga upp till 20 år med sammansatt psykisk, psykiatrisk och/eller social problematik som behöver tvärprofessionell kompetens från olika verksamheter. Inom målgruppen finns stor spridning vad gäller problemtyngd och därmed behovet av insatser. Det innebär att riktlinjerna kan gälla vid både förebyggande, tidiga insatser och specialistinsatser.

Avvikelser enligt Västbus<sup>2</sup> berör frågor där samverkan enligt riktlinjerna inte följs. Riktlinjerna omfattar både rutiner gällande samverkan kring det enskilda barnet/ungdomen samt rutiner för organisering av arbetet. En avvikelserapport ska upprättas då Västbus riktlinjer inte följs, då överenskomna insatser/åtgärder i den samordnade individuella planen inte utförs eller om parterna inte kommer överens i ett ärende. Problem gällande samverkan i ett individärende ska i första hand alltid försöka lösas mellan verksamheterna i chefslinjen. Om en lösning trots detta inte kommer till stånd, är en avvikelserapport enligt Västbus aktuell.

---

<sup>2</sup> Västbus är en förkortning av barn- och unga-samverkan i Västra Götaland och är en överenskommelse om samverkan mellan hälso- och sjukvården och kommunerna i Västra Götalandsregionen. Överenskommelsen innehåller både grundläggande värderingar och åtaganden.

Gemensam kompetensutveckling behövs för att få kunskap om varandras kompetens och uppdrag.

### Måluppfyllelse

Prognosen är att målet uppnås.

### Uppföljning, utvärdering och analys

Redovisas i årsrapporten.

## 4.3 Åldrande med livskvalitet

Samtliga brukare ska ha en aktuell och undertecknad genomförandeplan

### Insatser

Enheterna har dokumentationsombud knuten till varje avdelning eller arbetsgrupp. Inom område äldreomsorg träffas dokumentationsombud några gånger per år. Det saknas till viss del i dag dokumentationsombud inom assistansgrupperna.

Boendepedagogen har fungerat som ett extra stöd till dessa grupper och verksamheten planerar att under nästkommande år utbilda fler dokumentationsombud.

### Måluppfyllelse

Målet är uppnått.

### Uppföljning, utvärdering och analys

#### *Äldreomsorgen*

Samtliga brukare inom boendena samt hemtjänstens verksamhet har genomförandeplaner som vid mättillfället är aktuella. Det framgår inte i uppföljningen om samtliga aktuella genomförandeplaner är undertecknade. En enhet redovisar att de brukare som velat underteckna sin genomförandeplan har gjort detta.

Genomförandeplanen ska fungera som en grund till den sociala dokumentationen och i

teamträffarbetet på enheterna. En röd tråd ska löpa från genomförandeplan, daganteckningar, sammanställningar av daganteckningar, samt övrigt som ska diskuteras i en personakt. En svårighet som identifierats är avsaknaden av digitala hjälpmedel för att underlätta dokumentationen samt lättare få tillgång till aktuell dokumentation. I dag förs de löpande anteckningarna för hand.

### *Område funktionsnedsättning*

Inom daglig verksamhet och boende har samtliga brukare som vill, en genomförandeplan som är aktuell och undertecknad vid mättillfället. Inom område personlig assistans förväntas målet vara uppnått till årsslutet.

### *Den enskildes delaktighet är grunden*

Verksamheten ska bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet (1 kap. 1 § SoL). Verksamheten ska vara grundad på respekt för den enskilde själv- bestämmanderätt och integritet. Den enskilde ska i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över insatser som ges (6 § LSS). Den enskildes delaktighet kan genomföras på olika sätt och olika former. För bästa möjliga inflytande behöver förutsättningarna för deltagandet och inflytandet anpassas till den enskilde. En genomförandeplan behöver inte vara undertecknad men det ska tydligt framgå på vilket sätt brukaren har varit delaktig i arbetet med genomförandeplanen.

**Antalet fallskador ska minska**

### **Insatser**

Gemensamma ombudsträffar sker samt med tvärprofessionella team. Det systematiska kvalitetsarbetet med specificerade aktiviteter kring det fallförebyggande arbetet samt utbildning om hur larmen fungerar är genomförd. I genomförandeplanen ska det finnas mål, och aktiviteter utifrån riskbedömning i Senior alert. En så kallad ”trygghetstur” finns för de boende på demensenheterna i gemensamhetsutrymmen.

### **Måluppfyllelse**



Målet är inte uppfyllt. Genom verksamhetssystemet Procapita rapporteras fallolyckor. I statistiken framgår att fallolyckorna minskat i antal med 71 stycken jämfört med samma period föregående år. Sårskador har minskat med 5 stycken, övriga skador såsom mjukdelsskada har ökat med 3 stycken, frakturer ökat med 4 stycken, skallskada och hjärnskakning ökat med 2 stycken.

### Uppföljning, utvärdering och analys

Trots arbetet med fallprevention är ett så specifikt mål svårt att uppnå. Dokumentation, kommunikation och kompetensutveckling för omvårdnadspersonalen ses som ett prioriterat område. Teambaserad långsiktig planering för uppföljning i det fallförebyggande arbetet kommer att ske och ge förutsättningar i det dagliga livet för att bibehålla resurser hos de boende.

## 4.4 Hållbar livsmiljö

Kommunen ska vara en av de kommuner som Sverigeförhandlingen slutförhandlar med 2016 avseende järnvägsstation.

### Insatser

Bollebygds kommun upprättade tillsammans med ett konsultbolag en gedigen nyttoanalys till Sverigeförhandlingen. Sverigeförhandlingen har dock valt att ej förespråka en station i Bollebygd längs Götalandsbanan.

### Måluppfyllelse

Ej uppfyllt.

### Uppföljning, utvärdering och analys

Kommuns politiska ledning samt tjänstemannaledningen fortsätter arbeta mycket aktivt och intensivt i de forum som rör kommande Götalandsbanan för att möjliggöra ett framtida stationsläge i Bollebygd.

Kommunen ska ta fram strategiska översiktliga miljömål. Detta ska göras av en politisk arbetsgrupp.

### **Insatser**

En arbetsgrupp med representanter från varje parti har bildats och två möten har hållits. Under dessa möten har bakgrunden till miljömålen gått igenom med stöd av representant från länsstyrelsen. Kommunen har också haft besök från Vårgårda kommun som redovisat sitt arbetssätt med miljömål för att inspirera gruppens arbete. Under det andra mötet har det tagits fram prioriteringar och åtgärdsförslag för miljömålen för Bollebygds kommun. Gruppens sammankallande håller nu på att sammanställa arbetet i dokument som ska godkännas av arbetsgruppen. Under hösten 2016 ska ett eller två möten med arbetsgruppen hållas för färdigställande av dokumentet. Ett möte med andra organisationer i Bollebygds kommun är också inplanerat under hösten. Senast i januari 2017 ska dokumentet presenteras för kommunstyrelsen för godkännande och sedan översändas till kommunfullmäktige för antagande av en miljöstrategi och miljömål.

### **Måluppfyllelse**

Målet kommer att uppnås.

### Andel verksamheter med utvecklade former för inflytande och delaktighet ska öka

#### Insatser

Redogörelse sker i årsredovisningen.

#### Måluppfyllelse

Prognosen är att målet uppnås.

### Energiförbrukningen i kommunens samlade fastighetsbestånd ska minska med 5 procentenheter per år.

#### Insatser

Under år 2015 har de sista omställningarna från olja och el till värmepump utförts på Råssa och Krafthuset. Därmed har energieffektiviseringar avseende uppvärmningssystem för kommunens samtliga fastigheter färdigställt. Omställningarna är klara och all grunduppvärmning av olja är konverterad till berg- eller luftvärmepumpar .

#### Måluppfyllelse

Målet är uppfyllt.

#### Uppföljning, utvärdering och analys

Målet till och med år 2015 har uppnåtts då de energibesparingsåtgärder som genomförts hittills sedan år 2009 sammanlagt har åstadkommit en energibesparing på totalt 35 procent. De åtgärder som utförts 2015 kommer att visa sig under 2016. I budgetplanering för 2016-2018 har målsättningen höjts. Med ytterligare energieffektiviseringar av fastigheterna samt nybyggnation uppskattas att en total energieffektivisering för fastigheterna kan uppgå till ca 50-60 procent fram till år 2020.

Vad gäller den nya F-6 skolan så har en värmeanalysberäkning utförts vilken visar ett totalt energibehov på ca 46 kWh/kvm exkl. solpaneler, vilka ska enligt beräkningar

producera el till elförbrukningen ca 6 kWh/kvm under sommarperioden. Till och med augusti har energiförbrukningen minskat med 10 % jämfört med 2015.

Bollebygds kommun är idag en av de mest energieffektiva kommunerna i landet. Kommunen har lagt ner mycket tid och energi på att bygga klimatsmart och beräknas klättra uppåt på listan ytterligare inom de närmaste åren. Enligt ett nytt energiindex som mäter energiförbrukningen i kommunala fastigheter hamnar Bollebygd på plats 15. Energiindexet är baserat på siffror från Statistiska centralbyrån.

## 4.5 God ekonomisk hushållning

Det ekonomiska resultatet ska över tid motsvara 4 procent av kommunens intäkter för skatter och generella statsbidrag.

### Insatser

Målet nås genom en tydlig ekonomistyrning vilket bland annat innebär att nämnderna sammantaget håller sina budgetramar.

### Måluppfyllelse

Prognosen är att målet kommer att uppnås.

### Uppföljning, utvärdering och analys

Prognosen för kommunens ekonomiska resultat är ett överskott på 26 mnkr vilket motsvarar 5,6 % av skatteintäkter och utjämning. År 2015 var resultatet 4,9 % och 2017 budgeteras ett resultat på 4,1 %. Ser man på resultatet sedan 2012 så är det ett genomsnitt på 3,1 %, inklusive 2016. Blickar man däremot framåt utifrån prognos 2016 och budgeterat 2017-2019 så är det ett genomsnittligt resultat på 4,4 %.

Över tid ska minst 40 procent av kommunens investeringar finansieras med egna medel.

### Måluppfyllelse

Prognosen för måluppfyllelsen är i nuläget oklar. Men bedömningen är att målet delvis uppnås.

### Uppföljning, utvärdering och analys

Kommunen befinner sig i en period med stora investeringar vilket medför att målet blir allt svårare att nå. I år beräknas de totala investeringarna uppgå till ca 100 mnkr vilket innebär att 40 mnkr ska finansieras med egna medel. Med ett resultat i nivå med budget (21 mnkr) och avskrivningar (17 mnkr) frigörs 38 mnkr till investeringar. Avgörande för måluppfyllelsen blir omfattningen av de totala investeringarna.

## Sjukfrånvaron ska minska

### Insatser

Kommunens chefer är nyckelpersoner i det hälsofrämjande arbetet och flertalet kompetensutvecklingsinsatser har därför genomförts under perioden, både kring grundläggande ledarskapsfrågor och inom arbetsmiljöområdet specifikt. Under våren infördes ny arbetsmiljölagstiftning med den organisatoriska och sociala arbetsmiljön i fokus, och samtliga chefer i förvaltningen deltog i samband med detta i en kommungemensam chefsutbildning.

Förvaltningens chefer bedriver ett aktivt rehabiliteringsarbete vid upprepad korttidsfrånvaro samt i samband med långtidssjukskrivningar.

En förvaltningsgemensam utvecklingsdag genomfördes under våren med syfte att tillföra konkreta kunskaper, bland annat om kommunstyrelsens gemensamma uppdrag, men även för att främja trivsel, gemenskap och ökat samarbete mellan kommunstyrelsens avdelningar.

Kommunen tecknade i början av året avtal med en lokal träningsanläggning. Avtalet möjliggör för förvaltningens anställda att utan kostnad träna fritt på anläggningens hela utbud, som utöver gym även inkluderar gruppträning som t ex yoga, thaiboxning och spinning.

### Måluppfyllelse

Målet kommer inte att uppfyllas.

### Uppföljning, utvärdering och analys

När det gäller sjukfrånvaron har den under perioden januari-augusti ökat för kommunen totalt, från 6,8 % 2015 till 8,2 % 2016. Ökningen är större för män än för kvinnor. Det är framförallt den längre sjukfrånvaron som har ökat. Den ökade

sjukfrånvaron ligger i paritet med den nationella ökningen av sjukfrånvaron som Försäkringskassan och regeringen har uppmärksammat.

#### 4.6 Sammanställning prognos för måluppfyllelse

Nr		Mål	Prognosen är att målet kommer att:		
			uppnås	delvis uppnås	inte uppnås
<i>Ökat arbetsdeltagande:</i>					
1		Kommunen ska senast 2018 vara bland de 50 kommuner som rankas högst i Svenskt näringslivs ranking av lokalt företagsklimat. I ranking 2016 ska kommunens placering i Svenskt näringsliv vara plats 100 eller bättre		X	
2		Medarbetare ska ha relevant utbildning och behörighet.	X		
3		Personer inom nämndens verksamhetsområden ska ges möjlighet till att prova meningsfull sysselsättning i arbetslivet	X		
4		Andelen hushåll och företag med möjlighet till bredband med minst 100 Mbit/s ska uppgå till minst 40 procent vid utgången av 2016 (2013, 11 procent).	X		
5		Möjligheterna för pendling till och från Bollebygd ska utvecklas		X	
<i>Trygga och goda uppväxtvillkor:</i>					
6		Alla elever är behöriga till gymnasieskolan		X	
7		Med fokus på barnets hälsa, lärande och trygghet ska samverkan mellan olika verksamheter utvecklas och förbättras	X		
<i>Åldrande med livskvalitet:</i>					
8		Samtliga brukare ska ha en aktuell och undertecknad genomförandeplan	X		
9		Antalet fallskador ska minska			X
<i>Hållbar livsmiljö:</i>					
10		Kommunen ska vara en av de kommuner som Sverigeförhandlingen slutförhandlar med 2016			X



		avseende järnvägsstation			
11		Kommunen ska ta fram strategiska översiktliga miljömål. Detta ska göras av en politisk arbetsgrupp	X		
12		Andel verksamheter med utvecklade former för inflytande och delaktighet ska öka	X		
13		Energiförbrukningen i kommunens samlade fastighetsbestånd ska minska med 5 procentenheter per år	X		
<b>God ekonomisk hushållning:</b>					
14		Det ekonomiska resultatet ska över tid motsvara 4 procent av kommunens intäkter för skatter och generella statsbidrag	X		
15		Över tid ska minst 40 procent av kommunens investeringar finansieras med egna medel		X	
16		Sjukfrånvaron ska minska			X
<b>Summa</b>			9	4	3

#### 4.7 Kommunstyrelsens samlade bedömning av måluppfyllelsen

Av de totalt 16 målen som angavs i budgeten förväntas i nuläget 9 att uppnås under året, 4 delvis samt 3 inte uppnås. Det ger en måluppfyllelse på 56 %, eller 81% om man även räknar in de som delvis uppnås

Slutförhandling kring en järnvägsstation ligger till stor del utanför kommunens egen kontroll.

Kommuns politiska ledning samt tjänstemannaledningen fortsätter dock arbeta mycket aktivt och intensivt i de forum som rör kommande Götalandsbanan för att möjliggöra ett framtida stationsläge i Bollebygd.

Sjukfrånvaron har under flera år varit ett tydligt mål från fullmäktige, trots ett flertal åtgärder fortsätter sjukfrånvaron öka vid en jämförelse med motsvarande period

föregående år. Arbetet med att minska sjukfrånvaron finns även som ett utredningsuppdrag, ett arbete kring detta är initierat och kommer att fortgå under hösten. En utförligare beskrivning kommer att redovisas i årsredovisningen.

Det positiva resultatet 2015 och 2016 har inneburit att likviditeten legat på en hög nivå, runt 40-50 mnkr. I slutet på året förväntas Bollebygdskolans slutföras vilket innebär en del stora utbetalningar, sannolikt kommer därför en del av låneutrymmet behöva nyttjas före årsskiftet. Hittills i år uppgår de totala investeringarna till 58,8 mnkr.

#### **4.8 Nyckeltal**

I fullmäktiges budget angavs ett antal nyckeltal som komplement till målen. Eftersom ett flertal av dessa nyckeltal tas fram i slutet på året kommer en totalsammanställning redovisas i samband med årsredovisningen. I de olika nämndernas delårsrapporter framgår emellertid de mått som finns.

#### 4.9 Utredningsuppdrag

Förutsättningarna för bildande av ett nytt kommunalt fastighetsbolag ska snarast utredas. Uppgiften för det nya bolaget är att samordna byggande, drift och underhåll av Stiftelsen Bollebygds Hyresbostäders fastigheter och alla övriga kommunala lokaler.

Utredningen pågår och kommer att presenteras för kommunfullmäktige under 2016.

Med anledning av ökad sjukfrånvaro lämnas ett utredningsuppdrag för att se på möjliga åtgärder för att minska sjukfrånvaron

Utredningsuppdraget är initierat och kommer att fortgå under hösten. En utförligare beskrivning kommer att ges i årsredovisningen.

Utreda förutsättningarna för hur kommunen skulle kunna bli en Fairtrade-kommun.

Verksamhetschef för måltid och lokalvård har tillsammans med upphandlingsansvarig inhämtat information från Fairtrade samt varit i Fairtrade-kommunen Borås för att se hur de arbetar. Nästa steg i processen är att under hösten se vilket intresse det finns för Fairtrade från näringsliv, föreningar, skolan samt övriga verksamheter inom kommunen. Utredningen bedöms vara färdig under året.

Revidera upphandlingspolicyn avseende miljökrav.

Kommunfullmäktige antog i december 2014 en upphandlings- och inköspolicy. Som sista del i policyn finns "miljö- och energikrav". Enligt policyn ska kommunen "i samtliga upphandlingar prioritera och efterfråga varor, tjänster och entreprenader med så liten miljöpåverkan som möjligt." Den 1 april 2016 började EU:s nya upphandlingsdirektiv att gälla. Ett arbete pågår inom Sverige med att införliva

direktiven och att dessutom ta fram nya upphandlingslagar. Arbetet har dock försenats och nya lagar kommer först 2017. De nya lagarna kommer troligtvis att tydliggöra under vilka förutsättningar upphandlare kan ställa miljökrav, men också sociala krav. Med anledning av försening av de nya lagarna föreslås därför att revidering av upphandlings- och inköspolicyn avvaktas.

Kommunen ska snarast ta fram ett program och en strategi för tillgänglighetsarbetet i Bollebygds kommun. Strategin ska vara vägledande för ett heltäckande tillgänglighetsarbete i alla delar av kommunens verksamheter.

Kommunfullmäktige gav nämnderna i uppdrag att ta fram en kommunövergripande strategi för tillgänglighetsarbetet i kommunen. En arbetsgrupp har tillsatts med representanter från olika enheter inom förvaltningen. Arbetet med den fysiska tillgänglighetstrategin kommer att inledas under hösten 2016. Under hösten kommer fastighetschef samt bygglovshandläggare att gå en utbildning för att möjliggöra datainmatning i tillgänglighetsdatabasen. De mest publika fastigheterna kommer att inventeras.

Tillgänglighetsvandringar, med stöd av folkhälsosamordnare, politiker och tjänstemän, har genomförts på en skola, ett bibliotek samt en badplats. Resultatet (de synpunkter som inkommit) av denna medborgardialog, har presenterats för samhällsbyggnadsnämnden samt kommunstyrelsen.

## 5. Prestationer

Tabell 3.

Prestationer	Prognos 2016	Budget 2016	Avvikelse utfall-budget	Utfall 2015
Antal barn i förskola	518	520	-2	522
-varav köpt verksamhet	35			37
Antal barn i förskoleklass	135	124	11	123
-varav köpt verksamhet	30			27
Antal elever i grundskola år 1-9	1 055	1 031	24	999
-varav grundsärskola	8			6
-varav köpt verksamhet	186			194

Antal elever i fritidshem -varav köpt verksamhet	495 114	448	47	462 110
Antal elever i gymnasiet -varav i egen regi -varav gymnasiesärskola	317 12 7	278	39	305 10 6
Antal hemtjänstären	119	124	-5	120
Antal brukare särskilt boende , äldre	68	77	-9	72

Uppgifterna om antal barn/elever i förskola/skola/fritidshem avser folkbokförda i kommunen, det är dessa som kommunen har finansieringsansvar för. Det finns några sålda platser också men eftersom kommunen samtidigt får intäkter för dessa är de inte fullt lika angelägna att följa. Siffrorna avser ett genomsnitt respektive år. Antalet elever i skolan har ökat från 999 till 1 055. Även gymnasieeleverna har ökat stort, med 39 stycken. Både grundskola och gymnasieskola har fler elever än budgeterat. Antalet brukare i äldreboende är nio färre än budgeterat.

Tabell 4.

Insatser enligt LSS	Nuläge 2016	Utfall 2015	Utfall 2014
Personlig assistans enligt LSS	2	2	1
Personlig assistans enligt SFB <sup>3</sup>	17	16	13
Ledsagarservice	13	15	19
Kontaktperson	24	23	22
Avlösarservice	2	1	2
Korttidsvistelse utanför hemmet	10	7	10
Korttidstillsyn	2	3	4
Boende barn/unga	5	6	5
Boende vuxna	15	14	10
Daglig verksamhet	23	25	21

Uppgifterna för insatser enligt LSS (lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade) utgår från antal beslutade ärenden per oktober respektive år. Dessa utgör underlag för den så kallade LSS-utjämnningen. Uppgifterna för 2016 kommer från verksamheten och gäller verkställda beslut i september. De insatser som normalt kostar mest är boende och daglig verksamhet. Antalet ökade relativt stort mellan 2014 och 2015. Spridningen är mycket stor när det gäller kostnad för varje unikt ärende, därför ger en sån här tabell enbart en indikation.

<sup>3</sup> Personlig assistans kan beviljas antingen av Försäkringskassan enligt SFB (socialförsäkringsbalken), vilket är vanligast, eller av kommunen själv, enligt LSS.

## 6. Ekonomi

### 6.1 Bollebygds kommuns övergripande ekonomiska utveckling

#### *Ekonomiskt resultat*

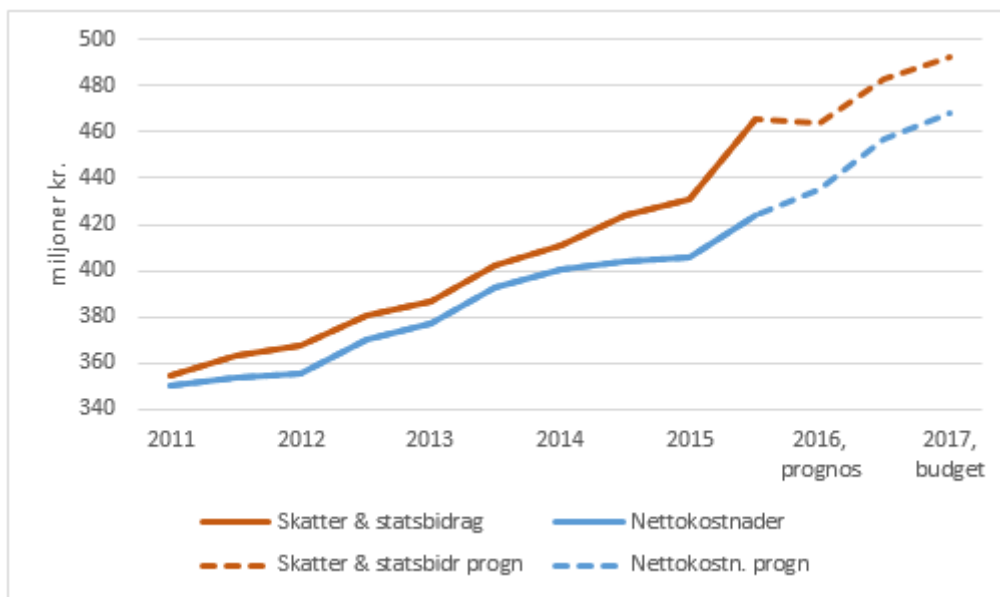
Det ekonomiska resultatet för perioden är ett överskott med 36,9 miljoner kronor (mnr). vilket är drygt 11 mnr bättre än motsvarande resultat 2015

De sista fyra månaderna är ”dyrare” än perioden till och med augusti, till exempel får lönepåslagen full effekt under perioden september-december. Därför är resultatet per augusti i regel bättre än årsresultatet. I nuläget är prognosen för 2016 ett resultat på 26,0 mnr vilket är 5,6 mnr bättre än budget och 4,7 mnr bättre än 2015 års resultat. Anledningen till årets överskott är överskott inom nämnderna totalt sett, lägre räntenetto än förväntat samt att medel avsatt till den ofördelade budgeten bedöms inte komma att nyttjas.

I takt med en allt större investeringsvolym ökar avskrivningarna, ökningarna under året är främst hänförligt till IT.

#### *Nettokostnadsutveckling*

Under perioden har nettokostnaderna ökat med 4,7 % jämfört med samma period föregående år. Samtidigt har skatteintäkterna och de generella statsbidragen ökat med 8,0 %. Se figur nedan.



Att nettokostnaderna inte ökar mer än skatteintäkterna ihop med de generella statsbidragen är avgörande för att kommunen ska kunna gå med överskott. Ett överskott är i sin tur nödvändigt för att kommunen inte ska lånefinansiera alltför hög grad av investeringarna. Prognosen för helåret är en ökning av nettokostnaderna med 7,4 % jämfört med föregående år.

Skatteintäkter och generella statsbidrag väntas öka med 7,7 % för helåret. Det är en mycket stark ökning, om man jämför med tidigare år och beror bl.a. på justeringar i utjämningsystemet LSS samt en god konjunktur med allt högre ökningstakt avseende skatteunderlag.

### ***Soliditet***

Soliditeten, det egna kapitalet i förhållande till de totala tillgångarna uppgår vid delåret till 45,1 % vilket är högre än både föregående delårsbokslut samt utfallet 2015 som var 40,7 %. Det positiva resultatet har bidragit till den ökande soliditeten, i nuläget görs bedömningen att soliditeten vid årsbokslutet 2016 kommer vara högre än föregående års. Exakt nivå beror på hur stora investeringarna kommer vara under slutet av året.

### ***Personalkostnader och volymer***

Personalkostnaderna har ökat under perioden med 10,8 %. Antalet tillsvidareanställda har ökat med 47 personer till 559. Ett flertal av de nyanställda täcks av statsbidrag från t ex Migrations-verket samt bidrag inom skola och äldreomsorg.

### *Lånesituationen*

I samband med antagande av 2016-års investeringsbudget beviljades kommunstyrelsen att uppta lån motsvarande 91,2 mnkr för att finansiera dessa investeringar. Trots att hittills ca 59 mnkr investerats har några ytterligare lån inte behövts tagits. Det positiva resultatet 2015 och 2016 har inneburit att likviditeten legat på en hög nivå, runt 40-50 mnkr. I slutet på året förväntas Bollebygdskolan slutföras vilket innebär en del stora utbetalningar, sannolikt kommer därför en del av låneutrymmet behöva nyttjas före årsskiftet.

### *Känslighetsanalys*

Även relativt små procentuella ökning eller minskningar av olika intäcks- och kostnadslag kan få stor effekt totalt för kommunen. Nedan finns några exempel.

*Tabell 5.*

Typ	Förändring	Effekt per år, ca
Personalkostnader	1 % av lönesumman	2,8 mnkr
Skatteintäkter	Utdebitering med 10 öre	1,9 mnkr
Räntekostnader	Låneräntorna 1 %-enhet	1,8 mnkr
Prisändringar	Gäller köpt verksamhet, hyreskostnader och köp av material, 1 % förändring	2,2 mnkr

### *Pensionerna*

En statlig utredning har föreslagit att pensionsskulden som idag redovisas som ansvarsförbindelse utanför balansräkningen från och med 2018 ska redovisas som långfristig skuld. Detta innebär en kraftig försämring för samtliga kommuners soliditet eftersom skulderna ökar. Förändringen av redovisningen gör det än mer intressant att påbörja en avsättning ("avbetalning") av skulden. En utredning över olika alternativ kring hantering av pensionsskulden har påbörjats.

För närvarande uppgår pensionsskulden till 175,1 mnkr inklusive löneskatt, varav 25,5 mnkr redovisas som skuld i balansräkningen.



## *Kommunens finansiella profil*



Kommunforskning i Västsverige (KFI) genomför årligen en analys av flera kommuners finansiella profil. Resultaten presenteras som polärddiagram, se ovan. De ska tolkas som att ju större yta, desto bättre. Den streckade linjen representerar genomsnittet i Västra Götaland. För 2015 så är det enda nyckeltalet som kommunen ligger sämre till än genomsnittet, "finansiella nettotillgångar". Detta nyckeltal mäter bland annat kommunens finansiella tillgångar. Jämfört med 2013 har det skett en förbättring för flera nyckeltal.

### *Kommunkoncernen*

Stiftelsen Bollebygds bostäder utgör tillsammans med kommunen den så kallade kommunkoncernen. Dessa upprättar inget delårsbokslut vilket gör att det inte finns någon sammanställd redovisning per augusti. Däremot gör de en budgetuppföljning per juni, som visar en prognos för helåret på 3,2 mnkr i överskott. Det är i så fall samma utfall som helåret 2015.

### *Balanskravsutredning*

Bollebygds kommun har inget negativt resultat sedan tidigare att återställa enligt balanskravet. Prognosen för 2016 är att balanskravet klaras. Inga realisationsvinster/förluster beräknas uppstå.

### *Summering och framtid*

Prognosen för årets resultat på 26 mnkr motsvarar ca 2 800 kr/invånare. Om man jämför med kommunernas resultat 2015 så hade det varit det 20:e bästa resultatet i landet. Samtidigt så är det en mycket hög investeringsnivå som kommunen är inne i och för att bibehålla soliditeten och egenfinansiera så stor del av investeringarna som möjligt så är det denna resultatnivå som behövs. Kommunens ekonomi tillåter i nuläget ca 45 mnkr i investeringar per år utan att lån behöver tas, förenklat sett. I budget för 2017 är investeringsramen för de tre åren 2017-19 på 91, 110 och 145 mnkr, dvs klart över denna nivå. För 2015 hade kommunen lån på 20 798 kr/invånare. Det är något över genomsnittet bland landets kommuner. Även om det kan vara motiverat att ligga något högre, eftersom kommunen växer, så måste man ha uppmärksamhet på frågan.

När det gäller driften, så ökar kostnaderna och antal anställda mycket stort, finansierat av en stark tillväxt av skatteintäkterna och flera satsningar av regeringen i form av olika statsbidrag. Även här krävs uppmärksamhet, eftersom den här ökningstakten inte är hållbar på sikt. I synnerhet inte eftersom prognoserna nationellt är att ökningstakten av skatteunderlaget nu avtar.

## 6.2 Budget per nämnd

Tabell 6.

Budget per nämnd (tkr)	Aug -16	Jan -16
Kommunfullmäktige	-1 363	-1 363
Revisionen	-809	-809
Valnämnd	-47	-47
Överförmyndare	-690	-690
Kommunstyrelse	-54 135	-54 135
Bildnings- och omsorgsnämnd	-337 797	-332 397
Samhällsbyggnadsnämnd	-29 151	-29 151
Jävsnämnd	-70	-70
<b>Summa nämnder</b>	<b>-424 063</b>	<b>-418 662</b>

Tabell 7.

Budget, övriga delar ( tkr)	Aug -16	Jan -16
Ofördelad budget	-6 600	-12 000
Lönerörelse	-7 500	-7 500
Avsättning Bollebygdskolans	-2 000	-2 000
Finansförvaltning	2 038	2 038
Räntenetto	-6 500	-6 500
<b>Summa övrigt</b>	<b>-20 562</b>	<b>-25 962</b>

Kommunstyrelsen beslutade den 22 februari att tillföra 3,0 mnkr till bildnings- och omsorgsnämnden till följd av fler prestationer inom funktionshinderverksamheten. Dessa prestationer fanns inte med i nämndens ursprungliga budgetram för 2016. Den 20 juni beslutade kommunstyrelsen om ytterligare 2,4 mnkr i budget till bildnings- och omsorgsnämnden till följd av fler köpta platser inom individ- och familjeomsorgen. Dessa regleringar görs gentemot kommunens centrala ofördelade budget.

Löneökningsmedlen har ännu inte fördelats på grund av att kommunals lönerrevision dragit ut på tiden. När denna är klar kommer nämnderna tillföras medel fördelas. I delårsresultatet samt i årsprognoser har emellertid hänsyn tagits till förväntat löneutfall.

### 6.3 Driftredovisning

I detta avsnitt redogörs kortfattat för nämndernas resultat. Kommunstyrelsen, bildnings- och omsorgsnämnden samt samhällsbyggnadsnämnden gör egna delårsrapporter. Se dessa för fördjupning.

Tabell 8.

Belopp i tusental kr (tkr)	Jan-aug 2016			Helår 2016			Bokslut 2015
	Utfall perioden	Aktuell budget perioden	Avvikelse utfall-budget	Prognos helår	Budget helår	Avvikelse helår	
Kommunfullmäktige	-418	-907	489	-1 363	-1 363	0	-1 468
Revisionen	-393	-539	146	-809	-809	0	-775
Valnämnd	-14	-31	17	-47	-47	0	-20
Överförmyndare	-697	-460	-237	-790	-690	-100	-647
Kommunstyrelse	-32 242	-36 090	3 848	-50 503	-54 135	3 632	-51 156
Bildnings- och omsorgsnämnden	-219 566	-225 198	5 632	-342 297	-337 797	-4 500	-332 895
Samhällsbyggnadsnämnden	-14 581	-19 410	4 829	-27 151	-29 151	2 000	-23 519
Jävsnämnd	-10	-47	37	-70	-70	0	-23
<b>Summa nämnder</b>	<b>-267 921</b>	<b>-282 682</b>	<b>14 761</b>	<b>-423 030</b>	<b>-424 063</b>	<b>1 032</b>	<b>-410 503</b>

#### Kommunstyrelsen

Överskottet inom kommunstyrelsen förväntas till drygt 3,6 mnkr.

Kostnader för skolskjutsar och färdtjänst är lägre än budgeterat, under kommande år kommer en upphandling ske av skolskjutsar, det kommer då visa sig om nuvarande kostnadsnivå kommer bestå. Överskottet för skolskjutsar och färdtjänst beräknas till drygt 2,0 mnkr

IT-verksamheten redovisar ett underskott i storleksordningen -1,3 mnkr. I anslutning till den stora omläggningen av IT-miljön uppstod diverse följdkomplikationer vilka krävt mer omfattande konsultstödsinsatser än vad som ursprungligen var planerat. Det har även funnits en eftersläpning i en av leverantörernas redovisning för viss nedlagd tid samt restidsersättningar vilket sammantaget har påverkat utfallet negativt. Den största delen av det förväntade

underskottet är av engångskaraktär vilket innebär att detta inte kommer belasta 2017 och framåt.

Övriga överskott är främst hänförbart till vakanta tjänster och kapitalkostnader (avskrivningar och ränta).

### **Bildnings- och omsorgsnämnden**

Underskottet inom bildnings- och omsorgsnämnden beräknas i nuläget till 4,5 mnkr. Anledningen är bland annat förväntade underskott i förhållande till budget för förskola, -2,1 mnkr samt fritidshem -0,8 mnkr. Den främsta anledningen till underskottet är att vistelsetiden för barn och elever har ökat vilket kräver ökad bemanning under längre tider.

Grundskolan prognosticerar ett nollresultat, en ökad bemanning har i huvudsak täckts av statsbidrag för kvalitetssäkrande åtgärder och lågstadiesatsning. En osäker post är statsbidrag från Migrationsverket för elever på främst högstadiet, en viss försiktighet har fått gälla eftersom det är svårt att förutse när eleverna får permanent uppehållstillstånd.

Högstadiet visar en positiv prognos p.g.a. sökta bidrag för vt16 från Migrationsverket avseende asylsökande barn. I enlighet med försiktighetsprincipen har ej bidraget för ht medtagits då det råder osäkerhet kring bidragets storlek eftersom elever kan beviljas PUT när som helst.

Gymnasieskolan prognostiserar ett överskott för helåret med 1 200 tkr. Överskottet kommer sig främst av minskade inköp och lägre kostnader för köpt verksamhet. Prognos och budgetering för köpt gymnasieverksamhet försvåras av skiftande kostnader beroende på vilken inriktning eleven väljer att gå.

Individ- och familjeomsorgen visar en prognos på -1 800 tkr, varav flyktingverksamheten visar en positiv prognos på +900 tkr. Viss försiktighet har gällt avseende hur stora intäkterna från Migrationsverket kommer att bli. Totalt visar

prognosen för resterande verksamheten -2 700 tkr, detta till större delen beroende på ökade kostnader för köpta platser samt personal, p.g.a. ökade volymer.

Verksamheten funktionsnedsättning visar en prognos på -2 800 tkr, trots ökad budget med 3 000 tkr i början av året. Orsaken är köpta platser inom serviceboende, samt daglig verksamhet. Dessutom har antalet brukare inom det så kallade 20-timmars ansvaret inom personlig assistans ökat och visar ett underskott på -500 tkr. Det har även varit problem med att hitta semestervikarier vilket har tvingat verksamheten att anlita bemanningsföretag till en extra kostnad på 600 tkr

Äldreomsorgens prognos visar på ett överskott på 1,8 mnkr, delvis på grund av att verksamheten tillfördes extra medel inför 2016. Det har även varit flera tomma platser under året. Inom hemsjukvården har till skillnad från föregående år inte bemanningsföretag behövt anlitas vilket stärkt resultatet. Verksamheten har sålt korttidsplatser till annan kommun vilket också har bidragit till resultatet.

### **Samhällsbyggnadsnämnden**

Utfallet till och med augusti är 14,6 mnkr vilket motsvarar 53,8 procent av årsbudgeten. Avvikelsen mot den periodiserade budgeten per augusti är 4,8 mnkr. Både utfallet och jämförelsen med den periodiserade budgeten visar att nämndens resultat även i år kommer att bli ett överskott. I nuläget prognosticeras detta överskott till ca 2,0 mnkr.

Avseende fysisk och teknisk planering förväntas ett överskott på 500 tkr, främst beroende på högre intäkter avseende bygglov än budgeterat. Inom planerheten har det funnits vakanta tjänster samtidigt som flera större projekt inte hunnit startas upp. Ramavtal har saknats vilket gjort att utredningar inte kunnat tas fram i planerad omfattning.

Gator och vägar redovisar ett förväntat underskott på 400 tkr beroende på halkbekämpning och snöröjning. Prognosen bygger på en relativt mild vinter utan omfattande snöröjning i november och december.

Inom miljö- och hälsoskydd förväntas underskott avseende tillsynsavgifter för främst enskilda avlopp på grund av att budgeten inte stämmer överens med tidigare inventeringstakt och det krävs ett stort efterarbete mellan inventeringar och inlämnade avloppsansökningar. En del av förklaringen är också att inventering av enskilda avlopp kräver mer tid än vad som i dagsläget faktureras i varje enskilt ärende. Komplicerade pågående avloppsärenden har också tagit tid i anspråk som inte kan faktureras fullt ut.

Bostadsanpassning är svårt att prognosticera, i nuläget görs bedömningen att budgeten kommer överskridas med ca 200 tkr på grund av ett flertal kostsamma åtgärder.

Inom såväl VA som avfallssidan förväntas överskott med anledning av vakanta tjänster samt lägre kostnader för slamtömning av reningsverk.

Inom gemensamma verksamhet och fastigheter beräknas i nuläget överskottet till ca 1 500 tkr. Anledningen är lägre elkostnader, lägre kapitalkostnader än budgeterat samt vakanta tjänster.

### Övriga nämnder och styrelser

Resultatet för övriga nämnder förväntas inom budget förutom överförmyndarverksamheten, där allt fler klienter tillkommit.

## 6.4 Räkenskaper

### Resultaträkning

Belopp i miljoner kr (mnkr)	Not	Delårsutfall		Budget helår 2016	Prognos		Utfall helår 2015
		2016-08	2015-08		Utfall helår 2016	Avvikelse helår 2016	
		Verksamhetens intäkter	1		79,4	50,2	

Verksamhetens kostnader	2	-338,6	-299,1	-510,0	-534,2	-24,2	-480,6
Avskrivningar		-12,4	-10,6	-18,6	-18,8	-0,2	-16,7
Jämförelsestörande post	3	-	-	-	-	-	2,6
<b>Verksamhetens nettokostnader</b>		<b>-271,6</b>	<b>-259,5</b>	<b>-436,1</b>	<b>-435,0</b>	<b>1,1</b>	<b>-405,3</b>
Skatteintäkter	4	268,9	257,2	406,0	403,9	-2,1	385,7
Generella statsbidrag och utjämning	5	40,9	29,7	59,0	60,1	1,1	45,2
Finansiella intäkter	6	0,8	0,0	0,0	1,0	1,0	0,4
Finansiella kostnader	7	-2,2	-1,7	-8,5	-4,0	4,5	-4,5
<b>Resultat före extraordinära poster</b>		<b>36,9</b>	<b>25,7</b>	<b>20,4</b>	<b>26,0</b>	<b>4,5</b>	<b>21,3</b>
Extraordinära poster		-	-	-	-	-	-
<b>Resultat</b>		<b>36,9</b>	<b>25,7</b>	<b>20,4</b>	<b>26,0</b>	<b>5,6</b>	<b>21,3</b>



## Balansräkning

Belopp i mnkr	Not	2016-aug	2015
<b>TILLGÅNGAR</b>			
<b>Anläggningstillgångar</b>			
<b>Materiella anläggningstillgångar</b>	8		
Mark, byggnader och tekniska anläggningar		279,3	275,9
Maskiner och inventarier		20,2	19,4
Pågående investeringar		76,9	40,3
<b>Finansiella anläggningstillgångar</b>	9		
Aktier, andelar och grundfondskapital		13,4	13,4
<b>Summa anläggningstillgångar</b>		<b>389,9</b>	<b>348,9</b>
<b>Omsättningstillgångar</b>			
Förråd		-	-
Exploateringsfastigheter		2,1	2,1
Pågående exploateringar		36,2	30,8
Kortfristiga fordringar	10	37,2	40,5
Kassa och bank	11	50,5	59,2
<b>Summa omsättningstillgångar</b>		<b>126,1</b>	<b>132,7</b>
<b>SUMMA TILLGÅNGAR</b>		<b>516,0</b>	<b>481,6</b>
<b>EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER</b>			
<b>Eget kapital</b>			
Eget kapital vid årets början		195,9	174,6
Årets (periodens) resultat		36,9	21,3
<b>Summa eget kapital</b>		<b>232,8</b>	<b>195,9</b>
<b>Avsättningar</b>			
Avsättningar för pensioner	12	25,3	25,0
Avsättningar Bollebygdskolans		5,3	4,0
<b>Summa avsättningar</b>		<b>30,9</b>	<b>29,0</b>
<b>Skulder</b>			
Långfristiga skulder	14	183,0	183,0
Kortfristiga skulder	15	69,4	73,7
<b>Summa skulder</b>		<b>252,4</b>	<b>256,7</b>
<b>SUMMA EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER</b>		<b>516,0</b>	<b>481,6</b>
<b>ANSVARSFÖRBINDELSER</b>			
Pensionsförpliktelser		149,6	150,5
- varav löneskatt		29,2	29,4
Ställda panter	16	0,3	0,3
Borgensförbindelser	17	273,8	273,8
Förvaltade fonder	18	1,0	1,0

## Kassaflödesanalys

Belopp i mnkr	Not	2016-aug	2015
<b>DEN LÖPANDE VERKSAMHETEN</b>			
Periodens resultat		36,9	21,3
Justering för av - och nedskrivningar	8	12,5	16,7
Justering för gjorda avsättningar	12, 13	1,8	3,8
Justering för ej likviditetspåverkande poster			
<b>Medel från verksamheten före förändring av rörelsekapital</b>		<b>51,2</b>	<b>41,8</b>
<b>FÖRÄNDRING AV RÖRELSEKAPITAL</b>			
Ökning/minskning kortfristiga fordringar	10	3,4	-11,6
Ökning/minskning förråd och lager		-5,4	5,6
Ökning/minskning kortfristiga skulder	14	-4,3	-3,3
<b>Förändring av rörelsekapital</b>		<b>-6,3</b>	<b>-9,3</b>
<b>Kassaflöden från den löpande verksamheten</b>		<b>44,9</b>	<b>32,5</b>
<b>INVESTERINGSVERKSAMHETEN</b>			
Investering i materiella tillgångar	8	-53,5	-34,7
Försäljning av materiella tillgångar	8	0,0	0,0
Investering i finansiella tillgångar	9	0,0	-4,1
Försäljning av finansiella tillgångar	9	0,0	1,0
<b>Kassaflöden från investeringsverksamheten</b>		<b>-53,5</b>	<b>-37,8</b>
<b>FINANSIERINGSVERKSAMHETEN</b>			
Förändring långfristiga skulder	14	0,0	26,0
Ökning av långfristiga fordringar	9	0,0	0,0
<b>Kassaflöden från finansieringsverksamheten</b>		<b>0,0</b>	<b>26,0</b>
<b>Årets kassaflöde</b>		<b>-8,6</b>	<b>20,7</b>
<b>Likvida medel vid periodens början</b>		<b>59,2</b>	<b>38,5</b>
<b>Likvida medel vid periodens slut</b>		<b>50,5</b>	<b>59,2</b>

## Noter

Belopp i mnkr	2016-aug	2015
<b>Not 1 Verksamhetens intäkter</b>		
Försäljningsmedel	4,4	6,2
Taxor och avgifter	21,1	31,5
Hysesintäkter	1,5	2,0
Bidrag	45,2	41,7
Försäljning av tjänster och verksamheter	7,1	7,9
Försäljning av materiella anläggningstillgångar	0,0	0,1
Försäljning av finansiella anläggningstillgångar	0,0	0,0
Övriga intäkter	0,0	0,0
<b>Summa verksamhetens externa intäkter</b>	<b>79,4</b>	<b>89,3</b>
<b>Not 2 Verksamhetens kostnader</b>		
Bidrag	-10,4	-16,1
Entreprenad och köp av verksamhet	-86,8	-111,2
Konsulttjänster	-3,5	-5,5
Personalkostnader	-193,7	-274,9
Lokalkostnader	-6,4	-9,9
Övriga kostnader	-37,8	-63,0
<b>Summa verksamhetens kostnader</b>	<b>-338,6</b>	<b>-480,6</b>
<b>Not 3 Jämförelsestörande post</b>		
Återbetalning av AFA, Fora	0	2,6
<b>Not 4 Skatteintäkter</b>		
Preliminära skatteintäkter	271,2	385,9
Slutavräkning	-2,3	-0,3
<b>Summa skatteintäkter</b>	<b>268,9</b>	<b>385,7</b>
Avräkningsbelopp per invånare (kr)		
Slutavräkning 2015/2014	-39	-77
Preliminär slutavräkning 2016/2015	-292	43
<b>Not 5 Generella statsbidrag och utjämning</b>		
Inkomstutjämningsbidrag	33,2	45,4

Regleringsavgift	-0,2	-0,3
Generella bidrag från staten	0,8	0,8
Kostnadsutjämningsbidrag	0,2	0
Kostnadsutjämningsavgift	0	-5,2
Kommunal fastighetsavgift	10,7	15,5
Utjämnning LSS	-3,9	-11,9
<b>Summa generella statsbidrag och utjämnning</b>	<b>40,9</b>	<b>44,3</b>
<b>Not 6 Finansiella intäkter</b>		
Ränteintäkter	0,0	0,0
Övriga finansiella intäkter	0,8	0,3
<b>Summa finansiella intäkter</b>	<b>0,8</b>	<b>0,3</b>
<b>Not 7 Finansiella kostnader</b>		
Räntekostnader på långfristiga lån	-0,1	-2,1
Räntekostnader pensionsskuld	0,0	-0,3
Övriga finansiella kostnader	-2,1	-2,1
<b>Summa finansiella kostnader</b>	<b>-2,2</b>	<b>-4,5</b>

### Noter, forts.

Belopp i mnkr	2016-aug	2015
<b>Not 8 Materiella anläggningstillgångar</b>		
<b>Mark</b>		
Ack Anskaffningsvärden	9,2	9,2
Nyanskaffningar	2,0	
Försäljningar		
<b>Utgående bokfört värde</b>	<b>11,2</b>	<b>9,2</b>
<b>Fastigheter</b>		
Ack anskaffningsvärden	426,0	422,7
Nyanskaffningar	10,0	3,3
Försäljningar	0	0
Ack avskrivningar	-159,4	-147,1
Årets avskrivningar	-8,6	-12,3
<b>Utgående bokfört värde</b>	<b>268,1</b>	<b>266,6</b>
<b>Maskiner och inventarier</b>		
Ack anskaffningsvärden	100,8	97,8
Nyanskaffningar	4,8	3,0
Försäljningar	0	0
Ack avskrivningar	-81,4	-77,1
Årets avskrivningar	-3,9	-4,4
<b>Utgående bokfört värde</b>	<b>20,3</b>	<b>19,36</b>
<b>Pågående investeringsprojekt</b>	<b>76,9</b>	<b>40,3</b>
<b>Summa materiella anläggningstillgångar</b>	<b>376,5</b>	<b>335,5</b>
<b>Not 9 Finansiella anläggningstillgångar</b>		
<b>Aktier och andelar</b>		
Kommuninvest	4,5	4,5
Sjuhärads kommunalförbund	0,3	0,3
Cooperation Sjuhärads	0,0	0,0
<b>Summa aktier och andelar</b>	<b>4,8</b>	<b>4,8</b>

<b>Grundfondskapital</b>		
Stiftelsen Bollebygds hyresbostäder	1,0	1,0
<b>Långfristiga placeringar</b>		
Aktieindexobligationer mm	6,0	6,0
<b>Långfristiga fordringar</b>		
Kommuninvest Förlagslån	1,6	1,6
<b>Summa finansiella anläggningstillgångar</b>	<b>13,4</b>	<b>13,4</b>
<b>Not 10 Kortfristiga fordringar</b>		
Kundfordringar	3,3	6,3
Diverse kortfristiga fordringar	9,1	10,0
- varav fordran mervärdesskatt	6,3	8,1
Förutbetalda kostnader	2,3	4,4
Upplupna intäkter	22,4	19,8
Kortfristiga placeringar	0	0
<b>Summa kortfristiga fordringar</b>	<b>37,2</b>	<b>40,5</b>
<b>Not 11 Kassa och bank</b>		
Bank	50,5	59,1
<b>Summa Kassa och bank</b>	<b>50,5</b>	<b>59,2</b>

## Noter, forts.

Belopp i mnkr	2016-aug	2015
<b>Not 12 Avsättningar pensioner</b>		
Ingående avsättning inkl förtroendevalda	21,3	19,0
Pensionsutbetalningar	-0,3	-0,6
Intjänad pension	0,5	2,2
Ränte- och basbeloppsuppräknings	0,1	0,2
Sänkning av diskonteringsräntan	-	-
Förändring av löneskatt	0,0	0,4
Pensioner förtroendevalda	-	-
Övrigt	-0,3	-
<b>Utgående avsättning pensioner</b>	<b>21,3</b>	<b>21,2</b>
<b>Not 13 Avsättning resultat</b>		
Ingående avsättning Bollebygdskolan	4,0	2,0
Periodens avsättning	1,3	2,0
<b>Summa avsättning resultat</b>	<b>5,3</b>	<b>4,0</b>
<b>Not 14 Långfristiga skulder</b>		
Kommuninvest	183,0	183,0
<b>Not 15 Kortfristiga skulder</b>		
Leverantörsskulder	16,3	17,7
Personalens skatter och avgifter	10,3	9,2
Övriga kortfristiga skulder	0,6	0,8
Förutbetalda intäkter	7,1	7,1
Upplupna kostnader	35,0	38,9
- varav löner	2,0	3,3
- varav semesterlöneskuld	8,7	14,5
<b>Summa kortfristiga skulder</b>	<b>69,4</b>	<b>73,7</b>

<b>Not 16 Ställda panter</b>		
Flässjum Övregården 4:98	0,3	0,3
<b>Not 17 Borgensförbindelser</b>		
Stiftelsen Bollebygds Hyresbostäder	262,0	262,0
Förlustansvar för egna hem	0,1	0,1
Gadden	3,5	3,5
IF Olsfors	4,5	4,5
Hulta Golfklubb	3,7	3,7
<b>Summa borgensförbindelser*</b>	<b>273,8</b>	<b>273,8</b>
<b>Not 18 Förvaltade fonder</b>		
Gustaf Werners fond	0,2	0,2
Arvid Nedsjöns fond	0,1	0,1
Sociala samfonden II och III	0,0	0,0
Verner Olofssons stiftelse	0,6	0,6
Kommunalhusfonden	0,0	0,0
<b>Summa förvaltade fonder</b>	<b>1,0</b>	<b>1,0</b>

\*För information om kommunens borgen genom Kommuninvest AB, se sidan 33.

## 6.5 Redovisningsprinciper

Redovisningen har upprättats utifrån kommunallagen, lagen om kommunal redovisning (KRL) samt Rådet för kommunal redovisnings (RKR) rekommendationer. Om avsteg från detta är gjorda så anges det specifikt nedan. Ingen ändring av redovisningsprinciperna har skett i samband med detta bokslut i förhållande till årsbokslutet 2015.

### *Resultaträkningen*

Inkomster och utgifter är i allt väsentligt periodiserade till rätt period. En gräns på ca 20 000 kr gäller. Inkomster eller utgifter över detta ska alltid periodiseras.

Kommunen har fått ett antal stora statsbidrag utbetalade i förskott, dessa periodiseras alltid. Som exempel fick kommunen en intäkt på 1,4 miljoner i slutet av 2015, för att täcka mottagningen av flyktingar. Det var ett tillfälligt statsbidrag och är

bokfört i enlighet med RKR's rekommendationer: 1/13-del intäktsfördes på 2015 och 8/13-delar per augusti 2016. Anslutningsavgifter avseende VA-verksamheten redovisas som verksamhetens intäkter och periodiseras på 50 år. Slutavräkning av skatteintäkterna är periodiserade med 8/12-delar och bygger på SKL's senaste prognos.

Periodens förändring av semesterlöneskuld, intjänad ferielön och övertid kostnadsbokförs över resultaträkningen. Den totala skulden redovisas som en kortfristig skuld i balansräkningen. Timlöner som intjänats i augusti men utbetalas i september är periodiserade och belastar resultatet för augusti. Kommunals löner för 2016 är ännu inte färdiga. En uppskattning har gjorts över den upplupna kostnaden vilket är uppbokat per augusti. Lånekostnader redovisas enligt huvudmetoden och belastar resultatet det år då de uppkommer och har alltså inte inräknats i respektive tillgångs anskaffningsvärde.

Då anställda tar ut semester så uppstår ingen kostnad (för den personalen) eftersom detta är kostnadsfört tidigare, då man tjänat in till sin semester. Det gör att vissa verksamheter som inte tar in vikarier, som skolan, har låga eller inga personalkostnader under juni-augusti. Inköp av mat, material mm är också något lägre. För kommunen som helhet betyder det att resultatet för perioden ser något bättre ut än vad helårsprognosen gör, normalt sett.

Kommunfullmäktige beslutade genom budget 2016 att avsätta 2,0 mnkr som en kostnad för att täcka delar av nybyggnationen av Bollebygds skolan. Detta är periodiserat med ca 1,3 mnkr för perioden. Detta är ett avsteg från KRL och inte förenligt med god redovisningssed. I balansräkningen finns även ytterligare 4,0 mnkr som var avsatt 2013 och 2015 för samma ändamål.

### ***Balansräkningen***

Anläggningstillgångarna har i balansräkningen upptagits till anskaffningsvärdet (anskaffningskostnad minus eventuella investeringsbidrag) efter avdrag för planliga avskrivningar. Investeringar som aktiveras har som princip haft ett anskaffningsvärde på över ett halvt basbelopp (exkl. mervärdesskatt) och en livslängd på minst tre år. Ingen specifikation görs för immateriella anläggningstillgångar utan

dessa ingår i övriga, vilket är ett avsteg från RKR 11.4. Värdet av dessa tillgångar får dock anses som relativt begränsat.

Kommunen tillämpar komponentredovisning fr.o.m. 2015. Avskrivningstider är framtagna utifrån rekommendationer från RKR och branschen. Dessutom har diskussioner förts med andra kommuner för att skapa likvärdighet. Byggnader har delats in i fem komponenter med avskrivningstider på mellan 15-80 år. Gator har mellan 2-5 komponenter beroende på karaktär. Investeringar inom VA har redan haft karaktären av komponentredovisning eftersom de ingående delarna ofta är lätt identifierbara, men fem komponenter finns inom detta område. Några justeringar har inte skett på gamla investeringar.

Pågående investeringar i exploateringsområden redovisas som en omsättningstillgång. Vid försäljning resultatredovisas varje exploatering tillsammans med matchande kostnader. Utgifter för gator och andra tillgångar som ska kvarstå i kommunens ägo aktiveras. Hanteringen följer inte RKR's rekommendationer som menar att dels ska aktivering ske löpande av de olika komponenterna, även innan området är helt färdigställt, och dels ska försäljningen av tomterna intäktsföras. Ett arbete pågår för att under 2017 följa dessa rekommendationer.

Kommunen leasar bilar som används inom främst hemtjänst, IFO och teknisk förvaltning. Uppgifter om dessa lämnas till årsbokslutet.

Som KRL anger så redovisas kommunens pensionsåtaganden enligt den s.k. blandmodellen. Det innebär att pension som intjänats före år 1998 redovisas som ansvarsförbindelse utanför balansräkningen. Intjänade pensioner från och med 1998 redovisas som en skuld i balansräkningen.

Bollebygds kommun har inte infört någon resultatutjämningsreserv.

### ***Sammanställd redovisning***

Som angavs på sidan 22, så upprättar inte Stiftelsen Bollebygds hyresbostäder (Bollebo) något delårsbokslut vilket gör att en sammanställd redovisning saknas. RKR 22 anger att en sådan ska upprättas om bl.a. balansomslutningen för



koncernföretaget (Bollebo) uppgår till minst 30 procent av hela koncernens balansomslutning. För 2015 var andelen 38 %. Att inte ha med detta är alltså ett avsteg från RKR 22. Då Bollebo är en stiftelse så är kommunens inflytande över den begränsat i detta avseende.

### *Solidarisk borgen*

Bollebygds kommun har i juni 2001 ingått en solidarisk borgen såsom för egen skuld för

Kommuninvest i Sverige AB:s samtliga nuvarande och framtida förpliktelser.

Samtliga

280 kommuner som per 2015-12-31 var medlemmar i Kommuninvest ekonomisk förening har ingått likalydande borgensförbindelser. Mellan samtliga medlemmar i Kommuninvest ekonomisk förening har ingåtts ett regressavtal som reglerar fördelningen av ansvaret mellan medlemskommunerna vid ett eventuellt ianspråktagande av ovan nämnd borgensförbindelse. Enligt regressavtalet ska ansvaret fördelas dels i förhållande till storleken på de medel som respektive medlemskommun lånat av Kommuninvest i Sverige AB, dels i förhållande till storleken på medlemskommunernas respektive insatskapital i Kommuninvest ekonomisk förening. Vid en uppskattning av den finansiella effekten av Bollebygds kommuns ansvar enligt ovan nämnd borgensförbindelse, kan noteras att per 2015-12-31 uppgick Kommuninvest i Sverige AB:s totala förpliktelser till 325 620 649 807 kronor och totala tillgångar till 319 573 677 123 kronor. Kommunens andel av de totala förpliktelserna uppgick till 536 914 710 kronor och andelen av de totala tillgångarna uppgick till 527 174 440 kronor.

## **6.6 Investeringar**

Kommunfullmäktige beslutade i juni om en reviderad investeringsbudget för 2016, det är denna reviderade budget som är grund för denna uppföljning.

### *Investeringar samhällsbyggnadsnämnden*

Tabell 9.

(tkr)	Utfall jan-aug	Budget 2016	Prognos 2016	Differens
Skattegårdsparken	0	-350	-350	0
Kommunala gång- o cykelvägar	-98	-550	-400	150
Allaktivitetshuset/ omb. Krafthuset	-174	-500	-200	300
Bollebygdskolan	-39 247	-72 500	-72 500	0
Söråns förskola, uppvärmning	0	-1 500	0	1 500
Råssa uppvärmning, skärmtak	-201	-300	-201	99
Ventilation Örelundskolan			-500	-500
Strategiska mark och fastighetsförvärv	-8 063	-25 000	-11 850	13 150
Åtgärder Råssa ÅVC	0	-600	-200	400
Årligt anslag, reinvesteringar SBN	0	-1 200	0	1 200
Ny vattentäkt och verk Töllsjö	-6	-600	-300	300
VA-plan	-217	-700	-350	350
Övervakningssystem VA	-328	-745	-745	0
Reinvesteringar VA-nät	-1 047	-4 000	-3 000	1 000
Exploatering Tyftet 1, intäkt	1 143	2 000	2 000	0
Exploatering Tyftet 2, kostnad	-6 313	-16 100	-14 000	2 100
Exploatering Grönkullen/Getabrohult	-80	-7 000	-500	6 500
Exploatering Bergadalen 1, intäkt	1 427	5 000	2 000	-3 000
Exploatering Bergadalen 2, kostnad	-23	-4 000	-500	3 500
Hedeberg	-294		-294	-294
Exploatering Kråketorp/ Kulla, kostnad	-4	-1 000	-500	500
Exploatering ny stadsdel	0	-15 000	0	15 000
Järnvägsutredning	-1 036	-700	-1 036	-336
Årligt anslag plankostnader exkl. lön	0	-500	0	500
<b>SUMMA</b>	<b>-54 561</b>	<b>-145 845</b>	<b>-103 426</b>	<b>42 419</b>

### Skattegårdsparken

Projektering av ny park har påbörjats och beräknas bli klar kvartal 1, 2017.

### Kommunala gång- och cykelvägar

Avser ny GC-väg längs Lokes väg i centrala Bollebygd. Entreprenaden påbörjas under september och beräknas vara klar före årsskiftet.

### **Allaktivitetshuset/ombyggnad Krafthuset**

Någon ombyggnad av Krafthuset är ej aktuellt för tillfället. Däremot är det aktuellt med iordningställande och förbättring av utemiljön på innergården. Detta arbete påbörjas under september och beräknas vara klart under 2016.

### **Bollebygdskolan**

Byggnationen fortskrider som planerat och ligger inom budget 124,0 mnkr, invigning planeras till början av 2017. På grund av att projektet genomförts i partnering\* har vi kunnat göra besparingar och på grund av detta tidigarelagt ombyggnationen av entré samt iordningställande av parkering.

*(\* en strukturerad samarbetsform i byggbranschen, där byggherren, konsulterna, entreprenörerna och andra nyckelaktörer gemensamt löser en bygguppgift. Det hela baseras på ett förtroendefullt samarbete, där alla spelar med öppna kort och där allas yrkeskunskaper kompletterar varandra genom alla skeden av byggprocessen).*

### **Söråns förskola**

Flyttas till 2017.

### **Råssa uppvärmning**

Bokfört belopp avser uppvärmning, skärmtaket kommer att iordningsställas 2017.

### **Ventilation Örelundskolan**

På grund av behov av akuta åtgärder har åtgärder på Örelundsskolans matsal tidigarelagts till 2016, jämför med Söråns förskola.

### **Strategiska mark- och fastighetsförvärv**

Omfattar till och med augusti Gula Huset och stationshuset. I prognosen ingår även konstgräsplanen och marken i Olsfors, detta var inte behandlat vid upprättande av delårsrapporten.

### **Åtgärder Råssa ÅVC**

Projektering för ombyggnad planeras hösten 2016 beroende på bemanning hos konsult och kommunen.

**Årligt anslag, reinvesteringar SBN**

Inget utfall under perioden

**Ny vattentäkt och verk Töllsjö**

Undersökningsborrning sker efter växtsäsong hösten 2016, i vilken omfattning beror på markägarna.

**VA-plan**

Första delen i VA-planen är påbörjad, dvs framtida kommunal spillvattenhantering i Bollebygd och Olsfors. Resterande delar påbörjas 2017.

**Övervakningssystem VA-verken**

Uppgradering av övervakningssystem pågår.

**Reinvesteringar VA-nät**

Reinvesteringar av VA-anläggningar pågår men kommer inte att kunna nyttjas fullt ut på grund av bemanningsbrist.

**Exploatering Tyftet 1, intäkt**

Intäkten avser sålda tomter där samtliga under året sålts och bebyggts. Prognos enligt budget 2,0 mnkr.

**Exploatering Tyftet 2, kostnad**

Avser framtagande av totalt 42 tomter. Exploateringen följer plan och beräknas att iordningställas i sin helhet under 2016 med planerad försäljning i början av 2017.

**Exploatering Grönkullen /Getabrohult**

Avser iordningsställande av verksamhetsmark. På grund av behov arkeologiska utredningar har arbetet tagit längre tid men beräknas kunna slutföras under 2017.

**Bergadalen 1, intäkt**

Totalt sju av de tretton tomterna är sålda, övriga är reserverade. Dessa bedöms säljas under 2017. En översyn av tomtkön och de riktlinjer som gäller reservationer pågår.

### **Bergadalen 2, kostnad**

Exploateringen planeras i huvudsak att genomföras under 2017, endast en mindre del av kostnaderna beräknas bokföras under året.

### **Hedeberg**

Exploateringen slutfördes i huvudsak under december 2015 då inflyttning skedde. Återstående arbete har avsett kompletterande arbete med bullervall/skydd samt belysning.

### **Kråketorp/ Kulla**

Utredning kommer att påbörjas under hösten, oklart till vilka kostnader.

### **Exploatering ny stadsdel**

Arbete har startats upp av FÖP för Bollebygd tätort inklusive stationsområdet/ny stadsdel för att utreda förutsättningar och få ett helhetsperspektiv för området. Ett samverkansavtal har i juni träffats med markägare för västra Forsa och underlag tas fram inför arbetet med kommande detaljplan.

### **Järnvägsutredning**

Trafikverket har tidigare kommit överens med Borås stad om att utreda Götalandsbanan mellan Bollebygd och Borås, där Bollebygds kommun medfinansierar. Arbetet har tagit mycket resurser samtidigt som nya alternativ arbetats fram. Kostnaderna kommer att överstiga budget.

### **Årligt anslag plankostnader exkl lön**

Avser medel för att ta fram utredningar och förstudier för att skapa förutsättningar för framtida industrietableringar och bostadsetableringar. Under år 2016 har medlen användas för detaljplaner Getabrohult, LSS-bostäder samt ändring av detaljplanen för Bergadalen.

### **Investeringar kommunstyrelsen**

Tabell 10.

(tkr)	Utfall jan-aug	Budget 2016	Prognos 2016	Differens
Ny IT-plattform	-2 611		-2 611	

Ny utskrifts-plattform	-607		-607	
Platina webb-portal	-225		-225	
Ombyggnad kök kommunhus	-137		-137	
<b>Totalt</b>	<b>-3 580</b>	<b>-2 600</b>	<b>-3 580</b>	<b>-980</b>

Införandet av ny IT- och utskriftsplattform har blivit dyrare än förväntat. Ca 400 tkr av utskrifts-plattformen kommer finansieras av Bildnings- och omsorgsnämnden samt samhällsbyggnadsnämnden vilket innebär att det totala underskottet är cirka 500 tkr.

### *Investeringar bildnings- och omsorgsnämnden*

Tabell 11.

(tkr)	Utfall jan-aug	Budget 2016	Prognos 2016	Differens
Samlingsanslag	-647	-1 300	-1 300	0
<b>Totalt</b>	<b>-647</b>	<b>-1 300</b>	<b>-1 300</b>	<b>0</b>

Bildnings- och omsorgsnämnden beräknar att man kommer att förbruka hela investeringsutrymmet på 1,3 mnkr under året.

### *Kommunens samtliga investeringar, summerat*

Tabell 12.

(tkr)	Utfall jan-aug	Budget 2016	Prognos 2016	Differens
Totalt	-58 788	-149 745	-108 306	41 439

Till och med augusti har kommunen investerat för 58,8 mnkr och beräknar att investera för ytterligare 49,5 mnkr under de sista fyra månaderna, för att hamna på en total summa på 108,3 mnkr 2016. Det är 41,4 mnkr mindre än budgeterat.



## 7. Personal

### 7.1 Personalstatistik

*Tabell 13.*

	Jan - aug 2016			Jan - aug 2015		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Antal tillsvidareanställda	473	86	559	436	76	512
Antal visstidsanställda	58	12	70	48	18	66
Antal timavlönade (timmar)	59 792	22 780	82 572	49 928	19 177	69 105
Övertid/fyllnad/mertid (timmar)	5 130	1 238	6 368	6 129	1 002	7 131
Andel tillsvidareanställda m. heltid (%)	82,7	94,2	84,4	80,5	92,1	82,2
Sjukfrånvaro (%)	8,7	6,0	8,2	7,5	3,6	6,8
Sjukfrånvaro ≥ 60 dagar (%)	49,9	39,1	48,5	35,9	25,4	34,9
Sjukfrånvaro ≤ 29 år (%)	5,0	7,3	5,6	4,2	4,9	4,4
Sjukfrånvaro 30-49 år (%)	9,3	6,3	8,8	8,1	2,1	7,0
Sjukfrånvaro ≥ 50 år (%)	9,5	4,5	8,8	8,1	4,6	7,6

Antalet tillsvidareanställda var i augusti 2016, 559 stycken. Det är 47 stycken fler än det var i augusti 2015 och motsvarar en ökning med 9,2 %. Andelen tillsvidareanställda med heltids-tjänster har ökat med 2,2 procentenheter jämfört med 2015. Antalet visstidsanställda har ökat med fyra personer från 66 till 70. Samtidigt har antalet timavlönade timmar utförda under januari-augusti ökat med 13 467 timmar jämfört med samma period föregående år. Detta motsvarar 7,9 årsarbetare eller en ökning med 19 %. Antalet timmar för över-/fyllnad-/mertid har minskat med 763 timmar jämfört med föregående år.

När det gäller sjukfrånvaron har den under perioden januari-augusti ökat för kommunen totalt, från 6,8 % 2015 till 8,2 % 2016. Ökningen är större för män än för kvinnor. Det är framförallt den längre sjukfrånvaron som har ökat. Den ökade sjukfrånvaron ligger i paritet med den nationella ökningen av sjukfrånvaro som Försäkringskassan och regeringen har uppmärksammat.



## 7.2 Kompetensförsörjning

I Bollebygd är kompetensförsörjning indelat i tre delar; ledarutveckling, medarbetarutveckling och rekrytering. Tillsammans säkerställer dessa delar att rätt kompetens finns för att nå verksamhetens mål och tillgodose verksamhetens behov på kort och på lång sikt.

### *Ledarutveckling*

En två dagars chefsutbildning inom ledarskap, ekonomi, offentlighet och sekretess samt arbetsrätt har genomförts under våren. Under våren gavs även kompetensutveckling för chefer i ny arbetsmiljölagstiftningen inom organisatorisk och social arbetsmiljö. I augusti genomfördes en introduktionsutbildning för nyanställda chefer. Under 2016 fortsätter nyanställda chefer att erbjudas chefshandledning av en extern handledare i enlighet med kommunens kompetensförsörjningsplan. Handledning erbjuds även erfarna chefer vid behov. De enskilda förvaltningarna har även under året arbetet med förvaltningsspecifika ledarutvecklingsinsatser.

### *Medarbetarutveckling*

Verksamhetsspecifika utbildningar/kompetensutvecklingsinsatser genomförs under året på förvaltningarna för enstaka eller flertalet medarbetare genom bland annat seminarier, konferenser och internutbildningar. Förvaltningarna analyserar och bedömer kontinuerligt utvecklingsbehovet hos medarbetarna och utvecklingsinsatser genomförs utifrån varje medarbetares individuella utvecklingsplan.

Kommunstyrelseförvaltningen har under våren genomfört en utvecklingsdag för samtliga medarbetare med syftet dels att öka kunskapen om kommunstyrelseförvaltningens uppdrag och hur arbetet kan utvecklas och dels främja trivsel, gemenskap och samarbete. Samhällsbyggnadsförvaltningen har frukostmöten varje månad för att främja sammanhållning och gemenskap samt för att utbilda och informera. Bildnings- och omsorgsförvaltningen genomför en mängd medarbetarutvecklingsinsatser inom olika områden som t.ex. fortbildning för lärare och förskollärare i olika ämnen, yrkesrollsutveckling för personliga assistenter och social dokumentation inom äldreomsorg och funktionsnedsättning.

### ***Rekrytering***

Rekryteringsbehovet i kommunens verksamheter har under perioden varit stort och alla förvaltningar har under perioden rekryterat nya medarbetare.

Samhällsbyggnadsförvaltningen har stora utmaningar vad gäller rekrytering då tillgången på flera av de kompetenser som efterfrågas är otillräcklig och en stor konkurrens finns från både andra kommuner och från näringslivet. Det gör att förvaltningen har anlitat konsulter i högre utsträckning för att genomföra uppdrag och leverera utifrån verksamhetens krav och behov. Bildnings- och omsorgsförvaltningen har liksom flertalet kommuner svårigheter att hitta rätt kompetens till socialsekreterartjänster med myndighetsutövning, tjänster inom område funktionsnedsättning och förskollärartjänster. Generellt sett behöver kommunen fortsätta att aktivt arbeta vidare med att vara en attraktiv arbetsgivare för att i högre utsträckning säkra framtida kompetens-försörjning.

### **7.3 Mångfald och jämställdhet**

Bollebygds kommuns verksamheter är liksom de allra flesta andra kommuners verksamheter kvinnodominerad i de traditionellt kvinnodominerade yrkesgrupperna och mansdominerad i de traditionellt mansdominerade yrkesgrupperna. Vid rekrytering beaktas jämställdhet och mångfald så att underrepresenterad grupp premieras vid jämbördig kompetens och erfarenhet. Inom ramen för chefsutbildning i rekrytering inkluderas mångfaldsperspektivet.

### **7.4 Arbetsmiljö och hälsa**

Ett aktivt och systematiskt arbetsmiljö- och rehabiliteringsarbete bedrivs löpande i kommunens alla verksamheter, t.ex. tillbuds- och arbetsskaderapportering, riskbedömningar, skyddsronder och hälsofrämjande aktiviteter. Hälsoinventeringar på grupp- och individnivå har genomförts och förvaltningarna arbetar också vidare med aktiviteterna kopplade till resultatet av medarbetar- och ledarenkäten. På samhällsbyggnadsförvaltningen har en förvaltningssamverkan startats upp och möten och skyddskommittéer genomförs regelbundet. Flera större arbetsmiljöinsatser har gjorts i fastigheten på Tingkullen. På Råssa återvinningscentral har åtgärder

genomförts för att förbättra den fysiska arbetsmiljön. Från årsskiftet övergår kommunens måltids- och lokalvårdsorganisation från bildnings- och omsorgsförvaltningen till samhällsbyggnadsförvaltningen. Arbetet med riskbedömning inför förändring av verksamheten har inletts i de båda förvaltningarna.

## **8. Internkontroll**

### **8.1 Översikt**

Nämnderna har ansvaret för internkontrollen inom sina områden och redogör i sina respektive delårsrapporter om vad de gör. Kommunstyrelsen har dock ett uppsiktsansvar och här nedan görs en sammanfattning om läget. PWC har på uppdrag av kommunens revisorer gjort två granskningar under året, där en gällde rutinerna för debitering och berör samtliga nämnder. Den andra granskningen gällde exploatering och berör samhällsbyggnadsnämnden. Kommunens revisorer önskar svar om åtgärder under november för båda dessa rapporter.

Övriga granskningar som har skett sedan 2014, då en allvarlig förskingring upptäcktes, är omhändertagna. Där handlar det dock om att fortsätta att uppdatera rutiner och att även ta vissa stickprov.

Kommunstyrelsen lämnar i samband med årsbokslutet en rapport till kommunens revisorer hur arbetet med internkontroll har skett under året.

### **8.2 Bildnings- och omsorgsnämnden**

Nämnden har två områden i sin internkontrollplan som ska kontrolleras under året. Rapportering sker i årsrapporten.

Kontroll och stickprov har skett av ekonomiavdelningen för avgiftshanteringen inom äldreomsorgen samt rutinerna kring försörjningsstöd. Inga avvikelser hittades. Detta är kontroller som görs årligen för de olika betalströmmar som finns inom nämnden. Ytterligare kontroller kommer att göras för andra betalströmmar under hösten.

### **8.2 Samhällsbyggnadsnämnden**

Nämnden har fyra områden i sin internkontrollplan. En del kontroller har man gjort under året som man redogör för. Bl.a. ifall man följer delegationsordningen i sina myndighetsbeslut. Inga avvikelser hittades.

Det finns två betalströmmar som gäller fakturering av dels VA och avfall och dels avgifter inom plan- och bygglagen och tillsyn inom bl.a. miljöskydd.

Ekonomiavdelningen har tagit några stickprov när det gäller det sistnämnda och inte funnit några avvikelser. Den rutinbeskrivning som finns framtagen av förvaltningen ska dock uppdateras.

Förvaltningen har gjort egna kontroller som gäller VA och avfall. Några avvikelser hittades. Ekonomiavdelningen ska följa upp kontrollerna under hösten.

## **8.2 Kommunstyrelsen**

Kommunstyrelsens internkontrollplan omfattar sex områden. En kort kommentar har lämnats till ett av dessa, i övrigt återkommer de i årsrapporten med en redogörelse.

## **9. Revisionsberättelse**